ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠ' ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ ΣΥΖΗΤΗΣΗ
στην υπόθεση 114/86 *

I — Πραγματικά περιστατικά

Στο πλαίσιο της δεύτερης συμβάσεως ΑΚΕ-ΕΟΚ του Λομέ (στο εξής: «δεύτερη σύμβαση Λομέ»), που υπογράφηκε στο Λομέ την 31η Οκτωβρίου 1979 και κυρώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3225/80 του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 1980 [ΕΕ ειδική έκδοση 11/022, σ. 103) η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τα κράτη μέλη της προσφέρουν οικονομική και τεχνική βοήθεια σε ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες ((που στο εξής θα αποκαλούνται συλλήβδην «Κράτη της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ή κράτη ΑΚΕ)»)]. Η βοήθεια αυτή χρηματοδοτείται από το πέμπτο Ευρωπαϊκό Ταμείο Αναπτύξεως (στο εξής: «ΕΤΑ»), που ιδρύθηκε με την εσωτερική συμφωνία του 1979 περί της χρηματοδοτήσεως και διαχειρίσεως των ενισχύσεων της Κοινότητας (ΕΕ ειδική έκδοση 11/022, σ. 304).

Η παρούσα υπόθεση αφορά την ανάθεση συμβάσεων υπηρεσιών κατά το κεφάλαιο 10 του τίτλου VII της δεύτερης συμβάσεως Λομέ. Αν και η ισχύς της δεύτερης συμβάσεως Λομέ έληξε στις 28 Φεβρουαρίου 1985, πολλές από τις διατάξεις της, μεταξύ των οποίων ο τίτλος VII περί οικονομικής και τεχνικής συνεργασίας, διατηρήθηκαν σε ισχύ μετά τις 28 Φεβρουαρίου 1985, σύμφωνα με διάφορους κανονισμούς του Συμβουλίου, ο πιο πρόσφατος από τους οποίους είναι ο κανονισμός (ΕΟΚ) 690/86, της 3ης Μαρτίου 1986 (ΕΕ 1986, L 63, σελ. 1). Ενόσω παραμένουν σε ισχύ αυτές οι διατάξεις της δεύτερης συμβάσεως Λομέ, διατηρείται επίσης το πέμπτο ΕΤΑ που ιδρύθηκε για την εφαρμογή της. Η εσωτερική συμφωνία του 1979 προβλέπει ότι το ΕΤΑ διατηρείται ενόσω είναι αναγκαίο για την πλήρη εκτέλεση όλων των πράξεων που χρηματοδοτούνται βάσει της συμβάσεως (άρθρο 31) και επίσης ότι η διαχείριση του υπολοίπου των πόρων των προηγουμένων Ταμείων Αναπτύξεως συνεχίζει να διεξάγεται σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην εν λόγω εσωτερική συμφωνία καθώς και στη ρύθμιση που ίσχυε την 1η Μαρτίου 1980 (άρθρο 30). Ομοίως, η δεύτερη σύμβαση Λομέ προβλέπει στο άρθρο 110, παράγραφος 1, στοιχείο γ), ότι το ενδεχόμενο υπόλοιπο του Ταμείου που δεν απετέλεσε αντικείμενο αναλήψεως δαπάνης μέχρι το τέλος του τελευταίου έτους εφαρμογής της συμβάσεως θα χρησιμοποιηθεί μέχρι να εξαντληθεί, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπει η δεύτερη σύμβαση Λομέ.

Η σύναψη και η ανάθεση των συμβάσεων υπηρεσιών ρυθμίζονται στο κεφάλαιο 10 του τίτλου VII. Κατά το άρθρο 140, παράγραφος 1, οι συμβάσεις υπηρεσιών συνάπτονται «με γραφεία ή εταιρείες μελετών, τεχνικούς συμβούλους ή εμπειρογνώμονες που επιλέγονται ιδίως σε συνάρτηση με τα επαγγελματικά τους προσόντα και την πρακτική τους εμπειρία στα προβλήματα που θα αντιμετωπισθούν».

Το άρθρο 142, παράγραφοι 1 και 2, της δεύτερης συμβάσεως Λομέ ορίζει ότι οι κανόνες για την καταχώρηση [σύναψη] και ανάθεση των συμβάσεων υπηρεσιών καθορίζονται με απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών: εν αναμονή μιας τέτοιας αποφάσεως, εφαρμόζονται τα άρθρα 24 έως 27 του πρωτοκόλλου αριθ. 2 καθώς και η κοινή διακήρυξη περί του άρθρου 26 του πρωτοκόλλου αυτού, όπως περιέχονται στο παράρτημα XIV της τελικής πράξεως της δεύτερης συμβάσεως Λομέ. Επειδή το Συμβούλιο των Υπουργών δεν έλαβε απόφαση σχετικά με τους κανόνες για τη σύναψη και

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

την ανάθεση των συμβάσεων υπηρεσιών, ο τρόπος ενέργειας της Επιτροπής περιγράφεται στα άρθρα 24 και 25 του πρωτοκόλλου 2:

Άρθρο 24:

« Οι συμβάσεις τεχνικής συνεργασίας συνάπτονται με απευθείας ανάθεση. Ορισμένες συμβάσεις δύνανται να ανατίθενται κατόπιν προσκλήσεως προς υποβολή προσφορών, ιδίως όταν πρόκειται για σημαντικές μελέτες, ιδιαίτερα πολύπλοκες και με τεχνικές δυσκολίες, όπου τεχνικοί, οικονομικοί ή δημοσιονομικοί λόγοι δικαιολογούν την προσφυγή στη διαδικασία αυτή. »

Άρθρο 25:

« 1. Για κάθε ενέργεια τεχνικής συνεργασίας η οποία συνεπάγεται διαδικασία απευθείας αναθέσεως, η Επιτροπή καταρτίζει περιορισμένο κατάλογο υποψηφίων, υπηκόων των κρατών μελών και/ή των κρατών ΑΚΕ, επιλεγμένων με κριτήρια τα οποία εγγυώνται τα προσόντα, την πείρα και την ανεξαρτησία τους και λαμβάνοντας υπόψη τη διαθεσιμότητά τους για τη σχεδιαζόμενη ενέργεια.

Το ενδιαφερόμενο κράτος ΑΚΕ επιλέγει ελεύθερα μεταξύ των υποψηφίων αυτών εκείνον... στον οποίο προτίθεται να αναθέσει τη σύμβαση.

2. Όταν γίνεται προσφυγή σε διαδικασία προσκλήσεως προς υποβολή προσφορών, ο περιορισμένος κατάλογος υποψηφίων καταρτίζεται με στενή συνεργασία της Επιτροπής και του ενδιαφερομένου κράτους ΑΚΕ, με βάση τα κριτήρια της παραγράφου 1. Η σύμβαση ανατίθεται στον υποψήφιο που υπέβαλε την προσφορά την οποία η Επιτροπή και το ενδιαφερόμενο κράτος ΑΚΕ έκριναν ως πλέον συμφέρουσα από οικονομικής πλευράς.

3. ... . »

Εκτός από τα κριτήρια που αναφέρονται στο άρθρο 25, η Επιτροπή εφάρμοσε μέχρι το 1983 ένα πλήρες σύστημα ποσοστώσεων, που συνέδεε το ποσό της συνεισφοράς των κρατών μελών στο ΕΤΑ με τον αριθμό των συμβάσεων που ανετίθεντο στους υπηκόους τους. Από την 1η Ιουνίου 1983 η Επιτροπή καθιέρωσε, δοκιμαστικά, ένα περιορισμένο σύστημα ποσοστώσεων, σύμφωνα με το οποίο το 18,25 % περίπου των διαθέσιμων κεφαλαίων εξαιρούνταν από το σύστημα των ποσοστώσεων και χορηγούνταν σ' όποιον υπέβαλλε την περισσότερο συμφέρουσα προσφορά.

Η Επιτροπή ανακοίνωσε κατά τη συνεδρίαση της ομάδας εργασίας για τα οικονομικά θέματα των χωρών ΑΚΕ στις 6 Μαρτίου 1986 ότι είχε επαναφέρει σε ισχύ το πλήρες σύστημα ποσοστώσεων από την 1η Μαρτίου 1986.

II — Έγγραφη διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

1. Με δικόγραφο που κατέθεσε στις 16 Μαΐου 1986 το Ηνωμένο Βασίλειο άσκησε την παρούσα προσφυγή.

2. Στις 14 Ιουλίου 1986 η Επιτροπή πρότεινε ένσταση απαραδέκτου κατά το άρθρο 91 του κανονισμού διαδικασίας. Ζήτησε από το Δικαστήριο ν' αποφανθεί επ' αυτής χωρίς να εισέλθει στην ουσία.

Το δικόγραφο των παρατηρήσεων του προσφεύγοντος Βασιλείου επί της ενστάσεως απαραδέκτου πρωτοκολλήθηκε στο Δικαστήριο στις 6 Οκτωβρίου 1986.

Με δύο Διατάξεις της 15ης Οκτωβρίου 1986, το Δικαστήριο επέτρεψε στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών να παρέμβει υπέρ του προσφεύγοντος και στην Ιταλική Δημοκρατία να παρέμβει υπέρ της καθής.

Η ολλανδική κυβέρνηση κατέθεσε παρατηρήσεις στις 9 Δεκεμβρίου 1986 και η ιταλική κυβέρνηση στις 15 Δεκεμβρίου 1986.

Με απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 1987 το Δικαστήριο αποφάσισε να συζητηθεί η ένσταση απαραδέκτου μαζί με την ουσία της υποθέσεως.

3. Κατά τα λοιπά, η έγγραφη διαδικασία εξελίχθηκε κανονικά.

Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα, το Δικαστήριο αποφάσισε την έναρξη της προφορικής διαδικασίας χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων. Ζήτησε εντούτοις από την Επιτροπή, με έγγραφο της 21ης Δεκεμβρίου 1987, να του προσκομίσει δύο σειρές εγγράφων, δηλαδή τα έγγραφα (πρακτικά συνεδριάσεων κλπ.) και λοιπά στοιχεία που διαθέτει ως προς την επαναφορά σε ισχύ, από την 1η Μαρτίου 1986, του συστήματος ποσοστώσεων ανάλογα με την εθνικότητα, το οποίο αφορά η παρούσα υπόθεση, καθώς και τις στατιστικές που χρησιμοποιεί η Επιτροπή από το 1980 για να ελέγχει την τήρηση αυτού του συστήματος ποσοστώσεων που βασίζεται στην εθνικότητα. Τα αντίγραφα δύο εσωτερικών σημειωμάτων που απηύθυνε ο γενικός διευθυντής της Γενικής Διευθύνσεως VIII στους διευθυντές και στις ενδιαφερόμενες υπηρεσίες πρωτοκολλήθηκαν στο Δικαστήριο στις 18 Φεβρουαρίου 1988. Το Δικαστήριο έλαβε επίσης αντίγραφο των στατιστικών που ζήτησε.

4. Το *Ηνωμένο Βασίλειο* ζητεί από το Δικαστήριο:

— να ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής, η οποία ανακοινώθηκε στη συνεδρίαση της ομάδας εργασίας για τα οικονομικά θέματα των χωρών ΑΚΕ στις 6 Μαρτίου 1986, περί επανεισαγωγής από την 1η Μαρτίου 1986 του συστήματος που ίσχυε πριν από την 1η Ιουνίου 1983 και κατά το οποίο η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη της την εθνικότητα των εταιρειών κατά την κατάρτιση των καταλόγων των υποψηφίων για τις συμβάσεις υπηρεσιών που συνάπτονται στο πλαίσιο της δεύτερης συμβάσεως ΑΚΕ-ΕΟΚ του Λομέ, της 31ης Οκτωβρίου 1979,

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

Η *Επιτροπή* ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει την προσφυγή ως απαράδεκτη και, επικουρικώς, ως αβάσιμη,

— να καταδικάσει το προσφεύγον Βασίλειο στα δικαστικά έξοδα.

III — Λόγοι ακυρώσεως και επιχειρήματα των διαδίκων

Α — *Ως προς το παραδεκτό της προσφυγής*

Η *Επιτροπή* προβάλλει τρεις ισχυρισμούς σχετικά με το παραδεκτό της προσφυγής. Ο πρώτος αφορά τη μορφή του μέτρου που υποβάλλεται στον έλεγχο του Δικαστηρίου, ο δεύτερος τον εκδότη του μέτρου και ο τρίτος το περιεχόμενο και τα αποτελέσματά του.

1. *Η μορφή του μέτρου*

α) Η *Επιτροπή* υποστηρίζει ότι απαιτείται η τήρηση ορισμένων ελάχιστων τυπικών προϋποθέσεων για να μπορεί να ασκηθεί ο έλεγχος που προβλέπεται στο άρθρο 173 της Συνθήκης. Παραπέμπει στους κανόνες που εκθέτει η ανωτάτη αρχή στην απόφασή της 22/60 (ΟJ της 29.9.1960, σ. 1248), σύμφωνα με τους οποίους η πράξη πρέπει να χαρακτηρίζεται ρητά ως « απόφαση » και να περιλαμβάνει ημερομηνία, συγκεκριμένο νομικό έρεισμα στη Συνθήκη, σαφή αιτιολογία, αριθμημένα άρθρα και την

υπογραφή ενός μέλους της ανωτάτης αρχής. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι καμία από τις προϋποθέσεις αυτές δεν πληρούται στην προκειμένη υπόθεση.

β) Το *προσφεύγον Βασίλειο* υποστηρίζει ότι το Δικαστήριο τόνιζε πάντοτε περισσότερο την ουσία από ό,τι τη μορφή ως αποφασιστικό κριτήριο καθορισμού των πράξεων κατά των οποίων μπορεί ν' ασκηθεί προσφυγή κατά το άρθρο 173 (βλέπε, μεταξύ άλλων, την υπόθεση 22/70, Επιτροπή κατά Συμβουλίου, ECR 1971, σ. 263, 277· την υπόθεση 60/81, IBM κατά Επιτροπής, Συλλογή 1981, σ. 2639)· παρατηρεί ότι το ίδιο συμβαίνει ακόμη και στο πλαίσιο των περιοριστικότερων διατάξεων του άρθρου 33 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, κατά το οποίο προσφυγή ασκείται μόνον κατά των αποφάσεων και των συστάσεων της Επιτροπής. Υποστηρίζει, τέλος, ότι, αν γινόταν δεκτό το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η ανυπαρξία τυπικής αποφάσεως καθιστά την προσφυγή απαράδεκτη, αυτό θα σήμαινε ότι της επιτρέπεται να επικαλεστεί παράβαση που η ίδια διέπραξε για να στερήσει το προσφεύγον Βασίλειο του δικαιώματος προσφυγής (βλέπε τις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 361/82 και 40/83, Kohler κατά Ελεγκτικού Συνεδρίου, Συλλογή 1984, σ. 641, 656).

2. *Ο εκδότης του μέτρου*

α) Όσον αφορά τον εκδότη της αποφάσεως, η *Επιτροπή* υποστηρίζει ότι μια πράξη κατά την έννοια του άρθρου 173 της Συνθήκης πρέπει να εκδίδεται από το αρμόδιο όργανο. Όμως, στην προκειμένη περίπτωση, οι υπηρεσίες της Επιτροπής εξέφρασαν απλώς την άποψή τους· εφόσον δεν υπεγράφη κανένα έγγραφο από την Επιτροπή συλλογικά ή από κάποιο εξουσιοδοτημένο μέλος της, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι «η Επιτροπή έλαβε οριστικά θέση» (βλέπε την υπόθεση 54/65, Chatillon κατά ανωτάτης αρχής, ECR 1966, σ. 185).

β) Το *προσφεύγον Βασίλειο* παρατηρεί ότι, εφόσον η Επιτροπή δεν αρνείται ότι επανέφερε το σύστημα των ποσοστώσεων, δεν πρέπει να της επιτραπεί να επικαλεστεί την έλλειψη τυπικής αποφάσεως για να υποστηρίξει ότι το εν λόγω μέτρο δεν μπορεί να υποβληθεί στον έλεγχο του Δικαστηρίου. Υποστηρίζει ότι, ακόμη και αν δεν υπάρχει τυπική απόφαση, πάντοτε μπορεί ν' ασκηθεί προσφυγή κατά πράξεως της Επιτροπής, δυνάμει του άρθρου 173, πρώτο εδάφιο, εφόσον η πράξη αυτή παράγει έννομα αποτελέσματα.

3. *Το περιεχόμενο και τα αποτελέσματα του μέτρου*

α) Όσον αφορά το *περιεχόμενο* του εν λόγω μέτρου, η *Επιτροπή*, υποστηριζόμενη από την *ιταλική κυβέρνηση*, παρατηρεί ότι για την κατάρτιση του περιορισμένου καταλόγου υποψηφίων που αναφέρεται στο άρθρο 25 του παραρτήματος XIV της δεύτερης συμβάσεως Λομέ εφαρμόζει εσωτερικές οδηγίες, που προβλέπουν και το κριτήριο σχετικά με το σύστημα ποσοστώσεων ανάλογα με την εθνικότητα. Οι οδηγίες αυτές συνίστανται απλώς στον καθορισμό, στο πλαίσιο εσωτερικών κανονισμών, γενικών κριτηρίων που θέτουν ορισμένοι υπάλληλοι στις υπηρεσίες της Επιτροπής προς χρήση των υφισταμένων τους, για να τους βοηθήσουν στην κατάρτιση των περιορισμένων καταλόγων για τις συμβάσεις υπηρεσιών. Δεν είναι δεσμευτικά για τους αποδέκτες τους στο εσωτερικό της υπηρεσίας· αποτελούν απλώς ένα από τα κριτήρια τα οποία μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι υπάλληλοι της Επιτροπής κατά την κατάρτιση του περιορισμένου καταλόγου υποψηφίων. Τα εσωτερικά ή προπαρασκευαστικά αυτά μέτρα που χαράζουν το δρόμο που οδηγεί στην τελική απόφαση δεν μπορούν ν' αποτελέσουν αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως δυνάμει του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΟΚ (βλέπε την υπόθεση 20/58, Phoenix-Rheinrohr κατά ανωτάτης αρχής, ECR 1959, σ. 75· τις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 16 έως 18/59, Geitling, Mausegatt, Präsident κατά ανωτάτης αρχής, ECR 1960, σ.

17· την υπόθεση 60/81, IBM κατά Επιτροπής, Συλλογή 1981, σ. 2639).

Η Επιτροπή υπογραμμίζει επιπλέον ότι η θέσπιση του εν λόγω κριτηρίου δεν έχει πρακτικές συνέπειες για τις εταιρείες, διότι ορισμένα ονόματα μπορούν να επανεισαχθούν σε μεταγενέστερο στάδιο της διαδικασίας είτε από τον προϊστάμενο του υπαλλήλου της Επιτροπής είτε από τα κράτη ΑΚΕ. Μόνο σε πολύ πιο προχωρημένο στάδιο μπορεί να υπάρξουν ορισμένες έννομες συνέπειες λόγω της επιλογής του αντισυμβαλλομένου από το κράτος ΑΚΕ, αλλά δεν πρόκειται για έννομα αποτελέσματα κατά την έννοια του άρθρου 173. Στο σημείο αυτό η Επιτροπή επικαλείται τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 10ης Ιουλίου 1984 (υπόθεση 126/83, STS Consorzio per sistemi di telecomunicazione via satellite SpA, Συλλογή 1984, σ. 2769) και της 10ης Ιουλίου 1985 (υπόθεση 118/83, Muratori, Συλλογή 1985, σ. 2325), σύμφωνα με τις οποίες οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν στη διαδικασία προσκλήσεως προς υποβολή προσφορών στο πλαίσιο της δεύτερης συμβάσεως Λομέ δεν συνάπτουν έννομες σχέσεις παρά μόνο με το κράτος ΑΚΕ και όχι με την Επιτροπή.

Η Επιτροπή τέλος υποστηρίζει ότι, εάν η μόνη δικαιολογία είναι ότι το μέτρο παράγει έννομα αποτελέσματα έναντι των ιδιωτών, τότε θα έπρεπε να πληρούνται οι προϋποθέσεις του δεύτερου εδαφίου του άρθρου 173.

β) Το *προσφεύγον Βασίλειο* παρατηρεί ότι η *νιοθέτηση* ενός κανόνα για την ανάθεση των συμβάσεων αποτελεί απόφαση, υπό την έννοια ότι συνιστά την οριστική έκφραση της βουλήσεως της Επιτροπής όσον αφορά την άσκηση της εξουσίας διαχειρίσεως που διαθέτει. Αυτό δεν εμποδίζει την ελαστική *εφαρμογή* του κανόνα. Εξάλλου δεν έχει σημασία αν το εν λόγω μέτρο δεν αποτελεί παρά ένα στάδιο της διαδικασίας που ακολουθεί η Επιτροπή για την ανάθεση των συμβάσεων, διότι το κριτήριο των ποσοστώσεων εφαρμόζεται από την αρχή και προδικάζει τα μεταγενέστερα στάδια.

Το προσφεύγον Βασίλειο υποστηρίζει ότι είναι αρκετό η προσβαλλόμενη πράξη να παράγει άλλα έννομα αποτελέσματα και όχι έναντι ιδιωτών. Κατά την άποψή του, ο εσωτερικός χαρακτήρας ενός μέτρου δεν έχει σημασία παρά μόνο για τις προσφυγές που ασκούνται δυνάμει του δευτέρου εδαφίου του άρθρου 173 και στρέφονται κατά πράξεων οι οποίες πρέπει εξ ορισμού να παράγουν άμεσα αποτελέσματα έναντι τρίτων εκτός του οργάνου, για να είναι παραδεκτή η προσφυγή. Αυτό εντούτοις δεν ισχύει για τις προσφυγές που ασκούνται δυνάμει του πρώτου εδαφίου του άρθρου 173 και οι αποφάσεις που αναφέρει η Επιτροπή, Phoenix Rheinrohr και Geitling, δεν έχουν σημασία για την παρούσα υπόθεση. Εν πάση περιπτώσει το προσφεύγον παρατηρεί ότι το Δικαστήριο, στην υπόθεση Phoenix Rheinrohr, άφησε ανοικτό το ζήτημα αν οι εσωτερικές οδηγίες μπορούν γενικά να παράγουν έννομα αποτελέσματα. Το προσφεύγον Βασίλειο συνάγει το συμπέρασμα ότι οι εσωτερικές διοικητικές αποφάσεις της Επιτροπής μπορούν να παράγουν έννομα αποτελέσματα και, επομένως, ν' αποτελούν το αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως (βλέπε την υπόθεση 148/73, Louwage κατά Επιτροπής, ECR 1974, σ. 81, την υπόθεση 25/83, Buick κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 1773, την υπόθεση 230/81, Λουξεμβούργο κατά Κοινοβουλίου, Συλλογή 1983, σ. 255 και την υπόθεση 108/83, Λουξεμβούργο κατά Κοινοβουλίου, Συλλογή 1984, σ. 1945). Παρατηρεί, εξάλλου, ότι τα εσωτερικά μέτρα δεν στερούνται εννόμου αποτελέσματος για μόνο το λόγο ότι αποτελούν οδηγίες που απευθύνει ένα τμήμα ενός οργάνου σ' ένα άλλο (βλέπε την υπόθεση 66/75, Macevicius κατά Κοινοβουλίου, ECR 1976, σ. 593).

Τα έννομα αποτελέσματα του μέτρου το οποίο αφορά η παρούσα υπόθεση απορρέουν από το γεγονός ότι όλες οι πράξεις που διενεργεί η Επιτροπή κατά την εκτέλεση των διαχειριστικών καθηκόντων που έχει επωμιστεί δυνάμει των συμβάσεων του Λομέ διενερ-

γούνται επ' ονόματι της Κοινότητας και θεμελιώνουν ευθύνη της τελευταίας έναντι των αντισυμβαλλομένων της. Εάν η Επιτροπή ενεργούσε παράνομα κατά την εκτέλεση των καθηκόντων αυτών, θα υπήρχε παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχει η Κοινότητα από τις συμβάσεις. Επομένως, η παράβαση των συμβάσεων μπορεί ν' αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής δυνάμει του άρθρου 173.

Τέλος το προσφεύγον Βασίλειο υποστηρίζει ότι, εν πάση περιπτώσει, η προσβαλλόμενη πράξη παράγει αποτελέσματα που αφορούν την έννομη κατάσταση τρίτων, δηλαδή των εταιρειών που αποκλείονται λόγω της εφαρμογής του μέτρου. Παρατηρεί ότι τα έννομα αποτελέσματα έναντι των συμβούλων δεν είναι αβέβαια, δεδομένου ότι πολλοί από τους καταλόγους υποψηφίων που καταρτίζει η Επιτροπή για τις συμβάσεις που ανατίθενται δυνάμει της δεύτερης συμβάσεως Λομέ περιέχουν ένα μόνον όνομα, πράγμα που προσδιορίζει ουσιαστικά την ταυτότητα του συμβούλου που θα επιλεγεί από τα κράτη ΑΚΕ.

γ) Η *κυβέρνηση των Κάτω Χωρών* θεωρεί επίσης ότι η κατάρτιση του περιορισμένου καταλόγου πρέπει να θεωρείται ως προεπιλογή των επιχειρήσεων που μπορούν ενδεχομένως να ληφθούν υπόψη για την ανάθεση συμβάσεως. Επομένως ο αποκλεισμός μιας εταιρίας από τον περιορισμένο κατάλογο έχει ως συνέπεια τον αποκλεισμό της από τη μεταγενέστερη επιλογή, δηλαδή της στερείται η δυνατότητα να της ανατεθεί η σύμβαση. Κατά την έννοια αυτή, η λήξη της φάσεως της προεπιλογής της προπαρασκευαστικής διαδικασίας παράγει οριστικό έννομο αποτέλεσμα. Εξάλλου το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται αποκλειστικά στη δράση της Επιτροπής, διότι μόνον αυτή έχει την εξουσία να καταρτίσει τον περιορισμένο κατάλογο. Από τη στιγμή που ένας υποψήφιος αποκλείεται από τον κατάλογο αυτό, δεν έχει σημασία για τον καθορισμό των εννόμων αποτελεσμάτων το ότι η υποψηφιότητά του για τη σύμβαση θα μπορούσε να απορριφθεί σε μεταγενέστερο στάδιο της διαδικασίας.

Επιπλέον, ακόμη και αν υποτεθεί ότι μια τέτοια απόφαση είναι εσωτερική διοικητική απόφαση, δεν αποκλείεται να μπορεί να παραγάγει έννομα αποτελέσματα. Εν πάση περιπτώσει η Επιτροπή δεν μπορεί να ενεργεί κατά τρόπο που δεν συμβιβάζεται προς τις σχετικές διατάξεις των συμβάσεων και της Συνθήκης ΕΟΚ χωρίς υπέρβαση των εξουσιών της. Κατά συνέπεια το Δικαστήριο είναι αρμόδιο ν' αποφανθεί επί της νομιμότητας του μέτρου που έλαβε η Επιτροπή κατά την άσκηση των καθηκόντων της δυνάμει της δεύτερης συμβάσεως Λομέ.

Τέλος, η κυβέρνηση των Κάτω Χωρών κάνει διάκριση μεταξύ των αποφάσεων που εξέδωσε το Δικαστήριο σχετικά με τις διαδικασίες προσκλήσεως προς υποβολή προσφορών στο πλαίσιο της δεύτερης συμβάσεως Λομέ και της παρούσας υποθέσεως (βλέπε την υπόθεση 126/83, STS κατά Επιτροπής, ό. π. και την υπόθεση 118/83, Muratori, ό. π.), παρατηρώντας ότι στις προηγούμενες υποθέσεις το Δικαστήριο έκρινε ότι στις σχέσεις που δημιουργούνται στο πλαίσιο της αναθέσεως των συμβάσεων, αφενός, μεταξύ της Επιτροπής και του ενδιαφερομένου κράτους ΑΚΕ και, αφετέρου, μεταξύ του κράτους και των υποβαλλόντων προσφορές δεν υπάρχει πράξη κατά την έννοια του άρθρου 173, εδάφιο 2. Όμως, στην παρούσα υπόθεση, εκτός από το γεγονός ότι η προσφυγή του Ηνωμένου Βασιλείου στηρίζεται στο πρώτο εδάφιο του άρθρου 173, η Επιτροπή διαθέτει δική της αρμοδιότητα, την οποία ασκεί για την κατάρτιση του περιορισμένου καταλόγου. Το ενδιαφερόμενο κράτος ΑΚΕ μπορεί στη συνέχεια να επιλέξει από τον κατάλογο αυτό το πρόσωπο με το οποίο επιθυμεί να συνάψει τη σύμβαση.

Β — *Ως προς την ουσία*

1. *Παράβαση της δεύτερης συμβάσεως Λομέ*

α) Το *προσφεύγον Βασίλειο* υποστηρίζει ότι το σύστημα των ποσοστώσεων δεν ερείδεται σε καμία ρητή ή εμμέσως συναγόμενη διάταξη

της συμβάσεως του Λομέ και ότι το σύστημα αυτό είναι αντίθετο προς τη γενική οικονομία της συμβάσεως, η οποία στηρίζεται στη γενική αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας. Όπου η δεύτερη σύμβαση Λομέ αποκλίνει από την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, αυτό γίνεται βάσει ρητής διατάξεως και κατά τρόπο ώστε να ευνοούνται τα κράτη ΑΚΕ και οι υπήκοοί τους. Ελλείψει κάθε ρητής διατάξεως που να εφαρμόζεται στην προκειμένη περίπτωση, οι γενικοί κανόνες της δεύτερης συμβάσεως Λομέ και οι αρχές που απορρέουν από τη γενική της οικονομία εφαρμόζονται στο πλαίσιο του κεφαλαίου 10 της συμβάσεως, που αφορά την τεχνική συνεργασία.

Το προσφεύγον Βασίλειο υποστηρίζει, εξάλλου, ότι η χρησιμοποίηση συστήματος ποσοστώσεων βάσει της εθνικότητας δεν συμβιβάζεται με την αρχή επί της οποίας στηρίζονται οι συμβάσεις του Λομέ, σύμφωνα με την οποία τα κράτη ΑΚΕ δικαιούνται την πιο αποτελεσματική βοήθεια που μπορεί να τους χορηγηθεί. Αποκλείοντας λόγω εθνικότητας από τον περιορισμένο κατάλογο συμβούλους και γραφεία μελετών που ανταποκρίνονται σε αντικειμενικά κριτήρια, η Επιτροπή χρησιμοποιεί τις ποσοστώσεις με βάση την εθνικότητα για να περιορίσει τη γεωγραφική κατανομή και τις δυνατότητες επιλογής και, με τον τρόπο αυτό,περιορίζει τη δυνατότητα επιλογής του καταλληλότερου συμβούλου ή γραφείου μελετών.

Επικουρικώς το προσφεύγον Βασίλειο υποστηρίζει ότι το άρθρο 25, παράγραφος 1, του παραρτήματος XIV της δεύτερης συμβάσεως Λομέ δίνει στα κράτη ΑΚΕ απεριόριστο δικαίωμα επιλογής μεταξύ των υποψηφίων που επιλέγονται βάσει των κριτηρίων που αναφέρονται στο άρθρο αυτό. Η βασιζόμενη στην εθνικότητα προεπιλογή δεν καθιστά μόνο ανενεργό το δικαίωμα αυτό, αλλά εμποδίζει επίσης το κράτος ΑΚΕ να κρίνει ποια είναι η οικονομικά περισσότερο συμφέρουσα προσφορά από όλες όσες μπορούσαν να υποβληθούν και επομένως δεν συμβιβάζεται με τους σκοπούς του άρθρου 25, παράγραφος 2, του παραρτήματος XIV της δεύτερης συμβάσεως Λομέ.

β) Κατά την άποψη της *Επιτροπής*, από τη διαφορετική φύση των συμβάσεων τεχνικής συνεργασίας και των συμβάσεων έργων γενικού χαρακτήρα, εκ των οποίων οι πρώτες απαιτούν, για την εκτίμησή τους, την εφαρμογή ποιοτικών κριτηρίων και οι δεύτερες την εφαρμογή αντικειμενικών κριτηρίων, προκύπτει ότι οι γενικοί κανόνες της δεύτερης συμβάσεως Λομέ (όπως, για παράδειγμα, το άρθρο 125, παράγραφος 1, που καθορίζει τη γεωγραφική προέλευση των εταιρειών που μπορούν να συμμετέχουν στις προσκλήσεις προς υποβολή προσφορών) δεν μπορούν να εφαρμοστούν στο κεφάλαιο 10 παρά στο μέτρο που δεν αποτελούν παρέκκλιση από την ειδική διάταξη του κεφαλαίου 10.

Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το γράμμα του άρθρου 25 του παραρτήματος XIV της τελικής πράξεως της δεύτερης συμβάσεως Λομέ της δίνει τη διακριτική εξουσία να « περιορίσει » τον κατάλογο των πιθανών υποψηφίων. Εξάλλου, σε κανένα από τα άρθρα της δεύτερης συμβάσεως Λομέ που ανέφερε το προσφεύγον Βασίλειο δεν αντίκειται η χρησιμοποίηση της διαδικασίας που ακολούθησε η Επιτροπή.

Η Επιτροπή προσθέτει ότι το σύστημα των ποσοστώσεων δεν θίγει την ποιότητα των προς παροχή υπηρεσιών ούτε την αποτελεσματικότητα της υπηρεσίας που παρέχεται στο ενδιαφερόμενο κράτος ΑΚΕ. Αντίθετα θεωρεί ότι η κατάρτιση περιορισμένου καταλόγου ενισχύει τις δυνατότητες χορηγήσεως όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερης βοήθειας στα ενδιαφερόμενα κράτη ΑΚΕ. Εν πάση περιπτώσει υποστηρίζει ότι η οικονομία των επιδιωκόμενων στόχων δεν υπερισχύει ποτέ της ανάγκης να παρασχεθεί η αποτελεσματικότερη δυνατή συνδρομή.

γ) Η *κυβέρνηση των Κάτω Χωρών* εκτιμά ότι δεν είναι ορθή η άποψη της Επιτροπής ότι το εριζόμενο ζήτημα είναι η μεταβλητή σχέση μεταξύ διαφόρων κριτηρίων όπως τα προσόντα, η πείρα και η εθνικότητα· το ίδιο συμβαίνει με τον ισχυρισμό ότι πρόκειται μόνο για ένα στόχο που αποσκοπεί στην καλύτερη κατανομή της αγοράς μεταξύ των

κρατών μελών. Σημασία έχει, κατά την άποψη της κυβερνήσεως των Κάτω Χωρών, ότι η χρησιμοποίηση του κριτηρίου που βασίζεται στην εθνικότητα, το οποίο δεν προβλέπεται στη σύμβαση και είναι αντίθετο προς το σκοπό και το πνεύμα της δεύτερης συμβάσεως Λομέ, συνεπάγεται τη δυνατότητα αποκλεισμού της πιο ανταγωνιστικής προσφοράς, ακόμη και αν η εν λόγω επιχείρηση ανταποκρίνεται στα κριτήρια που αναφέρει η σύμβαση.

δ) Η *ιταλική κυβέρνηση* καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 25, παράγραφος 1, του παραρτήματος XIV της δεύτερης συμβάσεως Λομέ παρέχει στην Επιτροπή ευρεία διακριτική εξουσία ως προς τα καταλληλότερα κριτήρια για την κατάρτιση « περιορισμένου καταλόγου υποψηφίων », στα οποία περιλαμβάνεται το κριτήριο του συστήματος των ποσοστώσεων κατά εθνικότητα. Ο λόγος της παροχής μιας τέτοιας διακριτικής εξουσίας ήταν η επιθυμία αποκλεισμού του ενδεχομένου της αυστηρής και απόλυτης εφαρμογής των αρχών του ελεύθερου ανταγωνισμού, αφενός, λόγω της ειδικής φύσεως των συμβάσεων τεχνικής συνεργασίας και, αφετέρου, λόγω της πρακτικής που ακολουθείται συνήθως σε διεθνές επίπεδο.

2. *Παράβαση του άρθρου 7 της Συνθήκης ΕΟΚ*

α) Το *προσφεύγον Βασίλειο* υπογραμμίζει το γεγονός ότι η απαγόρευση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγενείας που διακηρύσσεται με το άρθρο 7 της Συνθήκης ΕΟΚ αποτελεί απλώς ειδική έκφραση της θεμελιώδους αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, που πρέπει να τηρείται σ' όλο το πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου (βλέπε την υπόθεση 152/73, Sotgiu κατά Deutsche Bundespost, ECR 1974, σ. 153, και την υπόθεση 147/79, Hochstrass κατά Δικαστηρίου, ECR 1980, σ. 3005). Δεδομένου ότι οι πράξεις της Επιτροπής στο πλαίσιο της δεύτερης και της τρίτης συμβάσεως Λομέ εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης, το αντικείμενο της παρούσας προσφυγής εμπίπτει επομένως στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7.

Η δυσμενής διάκριση την οποία αφορά η παρούσα υπόθεση δεν αναφέρεται αποκλειστικά σε ζητήματα εκτός της Κοινότητας, αλλά αφορά τη μεταχείριση που επιφυλάσσει η Επιτροπή σε ορισμένες επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες εντός της Κοινότητας, έστω και αν αυτό γίνεται κατά την εξέταση του αν μπορεί να τους ανατεθούν συμβάσεις υπηρεσιών από τρίτες χώρες. Η υπόθεση που αναφέρει η Επιτροπή (υπόθεση 52/81, Faust, Συλλογή 1982, σ. 3745) και για την οποία θεωρεί ότι αποδεικνύει την ορθότητα της απόψεως ότι η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων δεν εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις που εντάσσονται στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων αφορούσε μια περίπτωση που αναφερόταν αποκλειστικά στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων και είναι διαφορετική από την παρούσα υπόθεση, η οποία αφορά τις εσωτερικές σχέσεις εντός της Κοινότητας. Ομοίως, οι αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Δεκεμβρίου 1976 (υπόθεση 41/76, Donckerwolcke, ECR 1976, σ. 1921) και της 5ης Μαρτίου 1986 (υπόθεση 242/84, Tezi Textiel, Συλλογή 1986, σ. 933), διαφέρουν από την παρούσα υπόθεση, δεδομένου ότι στη δεύτερη σύμβαση Λομέ δεν υπάρχει ρητή διάταξη που να επιτρέπει την επίδικη διάκριση.

Το προσφεύγον Βασίλειο δεν δέχεται ότι η κοινή πολιτική αναπτυξιακής βοήθειας δεν έχει ολοκληρωθεί· εν πάση περιπτώσει το άρθρο 7 εφαρμόζεται ακόμη και στους τομείς στους οποίους δεν έχει ακόμη καθιερωθεί κοινή πολιτική (βλέπε την υπόθεση 126/82, Smit κατά Commissie Grensoverschrijdend Beroepsgoederenvervoer, Συλλογή 1983, σ. 73). Εξάλλου ούτε το γεγονός ότι η αναπτυξιακή βοήθεια χρηματοδοτείται από τα κράτη μέλη ούτε το γεγονός ότι οι συμβάσεις του Λομέ είναι μικτές συμφωνίες επιτρέπουν το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή δικαιούται να εισάγει

διακρίσεις μεταξύ των υπηκόων της Κοινότητας λόγω της εθνικότητάς τους.

β) Η *Επιτροπή* υποστηρίζει ότι το αντικείμενο της διαφοράς είναι η ανάθεση από τρίτες χώρες συμβάσεων υπηρεσιών που χρηματοδοτούνται από τα κράτη μέλη της Κοινότητας δυνάμει της δεύτερης συμβάσεως Λομέ. Δεδομένου ότι το άρθρο 7 της Συνθήκης δεν εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις που εμπίπτουν στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων (βλέπε την απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 1982 στην υπόθεση 52/81, Faust, Συλλογή 1982, σ. 3745, 3762), δεν επιτρέπεται η επίκλησή του στην παρούσα υπόθεση.

Εξάλλου η Επιτροπή θεωρεί ότι στο σημερινό στάδιο της κοινής πολιτικής περί αναπτυξιακής βοήθειας δεν υπάρχει παράβαση του άρθρου 7. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει αναλογικά από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Δεκεμβρίου 1976 (Donckerwolcke, ό. π.), της 5ης Μαρτίου 1986 (Tezi Textiel, ό. π.) και της 2ας Ιουλίου 1974 (υπόθεση 153/73, Holtz και Willemsen, ECR 1974, σ. 675), με τις οποίες, παρά την αποκλειστική αρμοδιότητα της Κοινότητας για την κοινή εμπορική πολιτική και την κοινή οργάνωση των γεωργικών αγορών, επετράπησαν παρεκκλίσεις από θεμελιώδεις κανόνες της Συνθήκης. Η Επιτροπή θεωρεί ότι το ίδιο πρέπει κατά μείζονα λόγο να ισχύσει για τη χρηματοδότηση των αναπτυξιακών ενισχύσεων στο πλαίσιο της συμβάσεως του Λομέ: το γεγονός ότι μια τέτοια πολιτική δεν έχει ακόμη οριστικά διαμορφωθεί δικαιολογεί να επιτραπεί στην προκειμένη περίπτωση απόκλιση από το άρθρο 7.

Εν πάση περιπτώσει η Επιτροπή έχει τη γνώμη ότι το σύστημα των ποσοστώσεων δίνει σε κάθε κράτος μέλος τις ίδιες ευκαιρίες να περιληφθεί στον κατάλογο των υποψηφίων, παρά τις διαφορετικές καταστάσεις που επικρατούν στα κράτη μέλη. Υπογραμμίζει, εξάλλου, ότι με το σύστημα των ποσοστώσεων αποφεύγεται η άνιση μεταχείριση στην οποία θα μπορούσε να οδηγήσει η έλλειψη αντικειμενικών κριτηρίων, οπότε οι συμβάσεις θα μπορούσαν να ανατίθενται για ιστορικούς ή γλωσσικούς μόνο λόγους.

γ) Η *κυβέρνηση των Κάτω Χωρών* υποστηρίζει ότι η ίδια η εφαρμογή κριτηρίου βασισμένου στην εθνικότητα είναι ασυμβίβαστη με το άρθρο 7. Η σύμβαση του Λομέ δεν μπορεί, κατά την άποψή της, να παρεκκλίνει από τις διατάξεις της Συνθήκης ΕΟΚ, παρά μόνον εφόσον τηρείται η διαδικασία του άρθρου 236 της Συνθήκης.

δ) Η *ιταλική κυβέρνηση* θεωρεί ότι η χρησιμοποίηση των επίμαχων ποσοστώσεων κατά εθνικότητα δεν συνεπάγεται διακρίσεις λόγω εθνικότητας. Η εφαρμογή ενός τέτοιου κριτηρίου οδηγεί, εξάλλου, σε δικαιότερη κατανομή των συμβάσεων υπηρεσιών, σε σχέση, μεταξύ άλλων, με το μέγεθος της εισφοράς κάθε κράτους μέλους στο ΕΤΑ.

3. *Παράβαση του άρθρου 3, στοιχείο στ), της Συνθήκης*

α) Το *προσφεύγον Βασίλειο*, υποστηριζόμενο στο σημείο αυτό από την *κυβέρνηση των Κάτω Χωρών*, ισχυρίζεται ότι το σύστημα των ποσοστώσεων κατά εθνικότητα είναι αντίθετο προς το άρθρο 3, στοιχείο στ, της Συνθήκης, δεδομένου ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι κατά τεκμήριο έχει ως αποτέλεσμα τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της Κοινότητας, διότι ο ανταγωνισμός για τις συμβάσεις δεν έχει πλέον ως επίκεντρο την τεχνική καταλληλότητα, την πείρα ή την ανεξαρτησία (βλέπε τις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 6 και 7/73, Istituto chemioterapico italiano και Commercial Solvents Corporation κατά Επιτροπής, ECR 1974, σ. 223, σκέψη 33), καθόσον εμποδίζει ορισμένες επιχειρήσεις παροχής συμβουλών να συμμετάσχουν αποτελεσματικά στον ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς για την ανάθεση συμβάσεων.

Εξάλλου δεν υπάρχουν πειστικοί λόγοι για τον περιορισμό του ανταγωνισμού με τον αποκλεισμό ικανών συμβούλων και γραφείων μελετών λόγω της εθνικότητάς τους και μόνο, ακόμη και αν υποτεθεί ότι σκοπός της συμβάσεως του Λομέ είναι ο σκοπός που εκφράζεται στο άρθρο 3, στοιχείο ια), της Συνθήκης.

β) Η *Επιτροπή* παρατηρεί ότι το προσφεύγον Βασίλειο δεν προσκομίζει καμία συγκεκριμένη απόδειξη για νόθευση του ανταγωνισμού. Εξάλλου δεν αποδεικνύει πως θίγεται ο ανταγωνισμός «εντός της κοινής αγοράς», εφόσον η επιλογή των υποβαλλόντων προσφορές διενεργείται από τρίτη χώρα και οι συμβάσεις συνάπτονται εκτός της Κοινότητας για την παροχή υπηρεσιών σ' ένα κράτος ΑΚΕ.

Η Επιτροπή προσθέτει ότι οι κύριοι σκοποί της συμβάσεως του Λομέ, όπως εκτίθενται στο άρθρο 3, στοιχείο ια), της Συνθήκης, θα έπρεπε να υπερέχουν του άρθρου 3, στοιχείο στ), της Συνθήκης. Για να εξασφαλιστεί πράγματι η ανάπτυξη των υπερποντίων χωρών και εδαφών, στην οποία αναφέρεται το άρθρο 3, στοιχείο ια), δεν θα έπρεπε να υπερέχει το κριτήριο της δίκαιης κατανομής, που αναφέρεται στο άρθρο 3, στοιχείο στ), έναντι του κριτηρίου της επιλογής των υπηρεσιών ή των συμβουλών που αποτελούν προϊόντα της μεγαλύτερης δυνατής πείρας, ανεξαρτησίας και καταρτίσεως.

γ) Η *ιταλική κυβέρνηση* υποστηρίζει επίσης ότι η χρησιμοποίηση του κριτηρίου που στηρίζεται στην εθνικότητα δεν είναι αντίθετη προς τους κανόνες ανταγωνισμού που καθιερώνει η Συνθήκη. Παρατηρεί ότι οι υποψήφιοι που περιλαμβάνονται στον κατάλογο από τον οποίο κάνει την επιλογή του το κράτος ΑΚΕ πρέπει όλοι να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις που θέτουν οι εφαρμοστέες διατάξεις της δεύτερης συμβάσεως Λομέ ως προς τα προσόντα, την πείρα και την ανεξαρτησία.

T. F. O'Higgins
εισηγητής δικαστής